МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 7

Одеса
2021

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 7. – Одеса, ОНЕУ. – 2021. – 161 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Готліб І. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорєлова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Багірова К. Р. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Біла Д. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Білоус О. Ю. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Галан А. Я. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Гузинська А. М. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Єзерська А. О. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Запіченко В. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Іванченко Т. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Криса К. М. – студентка факультету фінансів та банківської справи Одеського національного економічного університету,

Лукашеєва А. Є. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Лупу А. Р. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Мельник С. А. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Осадчук Я. В. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Табунщик О. Г. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Ткач Ю. І. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Хомколова В. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Чайковська О. О. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Шпілінова Є. А. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Штельмашук М. С. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету.

Яценко А. М. – студентка факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

© колектив авторів, 2021

ЗМІСТ

Єзерська А.О., Самотоєнкова О.В. Статистичне дослідження рівня екологічної безпеки атмосферного повітря України …… 6

Галан А.Я., Милашко О.Г. Статистичний аналіз туристопотоку в Україну …… 13

Білоус О.Ю., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України …… 20

Чайковська О.О., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз впливу факторів на рівень розвитку малого підприємництва в Україні …… 26

Штельмашук М.С., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз рівня людського розвитку в Україні та деяких країнах світу …… 33

Осадчук Я.В., Самотоєнкова О.В. Міжнародні порівняння рівня освіти населення …… 40

Іванченко Т.А., Вітковська К.В. Особливості сучасного рівня життя по окремих регіонах України …… 49

Табунщик О.Г., Погорєлова Т.В. Аналіз розвитку та стану страхового ринку в Україні …… 56

Мельник С.А., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз витрат на охорону навколишнього середовища в Україні …… 63

Криса К.М., Погорєлова Т.В. Аналіз динаміки іпотечного кредитування в Україні …… 72

Іванченко Т.А., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз тарифних ставок в Україні …… 78

Яценко А.М., Вітковська К.В. Проблеми та демографічні прогнози для України …… 83

Шпілінова Є.А., Вітковська К.В. Сучасні тенденції дитячої смертності …… 88

Лукашеєва А.Є., Вітковська К.В. Сучасні тенденції демографічної ситуації: регіональний аспект …… 94

Багірова К.Р., Вітковська К.В. Статистична оцінка життєвого рівня населення для окремих регіонів України …… 101

Іванченко Т.А., Готліб І.Г. Статистичний аналіз та прогнозування надходження інвестицій в економіці України …… 108

Лупу А.Р., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз проблем розвитку туристичної газулі в Україні та світі у 2021 році 120

Гузинська А.М., Ольвінська Ю.О. Сучасний аналіз тенденцій динаміки чисельності населення в Україні 125

Біла Д.В., Ольвінська Ю.О. Вплив прямих іноземних інвестицій на розвиток економіки України: проблеми та шляхи їх вирішення 131

Ткач Ю.І., Ольвінська Ю.О. Аналіз динаміки середньої триваалості життя в Україні 140

Запіченко В.В., Ольвінська Ю.О. Відкриття ринку землі: проблеми та перспективи 150

Хомколова В.А., Ольвінська Ю.О. Аналіз динаміки мінімальної заробітної плати в Україні 155

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ЖИТТЄВОГО РІВНЯ НАСЕЛЕННЯ ДЛЯ ОКРЕМИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Багірова К. Р.[1], **Вітковська К. В.**[2]

1 – студентка, кафедра статистики,
2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Багірова К. Р., Вітковська К. В. Статистична оцінка життєвого рівня населення для окремих регіонів України. *Обґрунтовано необхідність дослідження рівня життя населення для окремих областей України з урахуванням притаманних їм особливостей з метою розробки ефективних заходів соціально – економічної політики держави на регіональному рівні. Запропоновано комплекс факторів життєвого рівня населення та розраховано регіональний індекс рівня життя. Згруповано регіони України за рівнем життя населення.*
Ключові слова: *рівень життя населення, інтегральний індекс, матеріальний добробут, умови життя, соціальне середовище, регіональний рівен*

Bagirova K. R., Vitkovskaya K. V. Statistical assessment of living standards for certain regions of Ukraine. *The necessity of studying the living standards of the population for certain regions of Ukraine taking into account their peculiarities in order to develop effective measures of socio – economic policy of the state at the regional level is substantiated. A set of living standards of the population is proposed and the regional index of living standards is calculated. The regions of Ukraine are grouped according to the standard of living of the population.*
Keywords: *living standard, integrated index, material well-being, living conditions, social environment, regional level.*

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Багірова, К. Р. *Статистична оцінка життєвого рівня населення для окремих регіонів Україн* [Текст] / К. Р. Багірова, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 7. – Одеса, ОНЕУ. – 2021. – С. 101 – 107.

Постановка проблеми. Одним з ключових індикаторів ефективного соціально – економічного розвитку будь – якої держави є рівень життя населення. Країна ніколи не буде багатою, якщо значна частина її населення зубожіла, а інша – за наявного рівня доходів неспроможна задовольнити власні життєві потреби. Добробут населення є не лише важливою складовою стану економічної системи, але й необхідною передумовою її розвитку, що обумовлює необхідність дослідження даної проблематики в умовах сучасних економічних та соціальних перетворень.

Особливістю України є значна диференціація регіонів України за рівнем життя населення, основними чинниками, що його формують та впливають на подальший розвиток, що потребує проведення комплексної оцінки життєвого рівня населення з урахуванням особливостей притаманних окремим територіям.

Метою статті є проведення комплексної оцінки рівня життя населення для окремих областей України, виявлення притаманних їм особливостей.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідження проблем соціального розшарування населення та рівня життя населення в Україні набуває дедалі більшого значення з погляду виявлення соціально уразливих верств населення та створення ефективної соціальної політики. Так, у роботах О.Власюка, Н. Ковтун, А.Колота, Е. Лібанової, В.Саріогло, Л. Черенько, Р. Татаревської, К. Вітковської, Д. Хапова досліджено проблеми надмірної диференціації в доходах населення та зниження життєвого рівня населення в перехідний період в Україні, проаналізовано основні показники бідності в Україні, запропоновано оптимальні механізми скорочення масштабів бідності та підвищення рівня життя українського населення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Не зменшуючи значення даних робіт слід відмітити, що аналізу диференціації рівня життя населення окремих регіонів з урахуванням притаманної їм специфіки належної уваги не приділялося, що і обумовило вибір теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Соціально – економічний розвиток будь – якої країни, а тим більш країни з великою чисельністю населення, є вельми складною системою, швидкі темпи зростання в якій демонструють крупні елементи, а саме регіони з найбільш сприятливими умовами економічного розвитку до яких відносяться, географічне положення, наявність ресурсів (природних, трудових тощо), наявність розвинутої промисловості та ін.

Таким чином, виникає необхідність проведення інтегральної оцінки рівня життя для окремих регіонів, яка дасть можливість дослідити рівень життя населення за допомогою одного показника та на його основі отримати рейтинг регіонів за рівнем життя.

Інтегральна оцінка вирішує також і інші проблеми, які виникають у випадку дослідження регіональних відмінностей у рівні життя населення. По-перше, вона дає змогу використовувати будь-яку, в межах практичної необхідності кількість первинних показників. По-друге, побудувати ієрархічну систему показників, яка дасть відповідь за рахунок яких аспектів той чи інший регіон має більш високий або більш низький рівень життя населення. По-третє, використання інтегрального показника, може забезпечити динамічну спів ставність, тобто у майбутньому отримати спів ставний ряд динаміки показника, що характеризує рівень життя населення

регіону.

Ми пропонуємо, для оцінки рівня життя населення на регіональному рівні взяти за основу методику розрахунку, такого інтегрального показника, як регіональний індекс життя, запропоновану групою вчених – економістів Інституту демографії та соціально – економних досліджень [1, 184-196], з урахуванням певних методологічних рекомендацій до його розрахунку, пов'язаних зі змінами соціально – економічної ситуації в країні та відповідними змінами методології статистичних спостережень.

Згідно даній методиці інтегральна оцінка рівня життя населення регіонів складається з чотирьох етапів:

1. Формування сукупності показників X_i .

2. Стандартизація показників за допомогою варіаційного розмаху .

3. Розрахунок вагових коефіцієнтів та часткових регіональних показників рівня життя за кожним блоком.

4. Розрахунок регіонального індексу рівня життя за формулою середньої арифметичної простої:

На першому етапі відбувається формування системи показників. Автори методики до основних аспектів рівня життя відносять:

- Матеріальний добробут населення.
- Умови життя населення.
- Соціальне середовище.

Кожен з аспектів налічує певний перелік показників, які ми рекомендуємо переглянути в силу високої динамічності сучасного рівня життя та зміни методології деяких статистичних спостережень. Так, у роботах [2, с. 56-57, 3, с. 120-121] була запропонована більш повна та сучасна система показників, що впливають на рівень життя населення. Однак, ми вважаємо, що її слід теж дещо переглянути та доповнити певними факторами, які найбільш адекватно відображають рівень життя населення окремих регіонів України на сучасному етапі розвитку.

В перший блок – ***«Матеріальний добробут населення»*** - нами було включено показники, які, на наш погляд, найбільш повно характеризують масштаби розшарування населення за рівнем доходів, витрат, споживання, майнового стану, яким визначається соціальний статус особи або певної соціальної групи в соціально – економічній структурі суспільства.

Для оцінки даного аспекту рівня життя населення регіонів України ми пропонуємо включити наступні фактори:

X_1 - середньомісячна номінальна заробітна плата штатних працівників, грн.;

X_2 - середній розмір призначеної місячної пенсії (з цільовою грошовою допомогою з урахуванням індексації), грн.;

X_3 – абсолютний критерій бідності за доходами нижче фактичного прожиткового мінімуму, %;

X_4 – середній розмір загальної площі, м^2 на одну особу;

X_5 – середній рівень сукупних витрат у розрахунку на одне домогосподарство в місяць, грн.;

X_6 – середній розмір сукупних ресурсів у розрахунку на одне домогосподарство у місяць, грн.;

X_7 – частка грошових доходів у сукупних ресурсах домогосподарств, %;

X_8 – частка вартості спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та самозаготівель, %;

X_9 – питома вага споживчих сукупних витрат на продовольчі товари у сукупних витратах домогосподарств у середньому за місяць на одне домогосподарство, %;

X_{10} – частка витрат на оплату житла, комунальних продуктів та послуг у сукупних витратах домогосподарств у середньому за місяць на одне домогосподарство, %;

X_{11} – відносний критерій бідності за витратами, %;

X_{12} – кількість домогосподарств, члени яких відносять себе до бідних (за самооцінкою), тис.;

X_{13} – кількість домогосподарств, члени яких постійно відмовляли собі в найнеобхіднішому, крім харчування (за самооцінкою), тис.

X_{14} – частка осіб, які мають у наявності та користуються мобільними телефонами (смартфонами), %;

X_{15} – кількість домогосподарств, що мають власні автомобілі, мікроавтобуси, тис.

Наступну групу – ***«Умови проживання»***, склали індикатори комфортності життя, які слід розглядати окремо для сільських та міських населених пунктів, так як показники комфортності життя в сільській місцевості інші і мають нижчі порогові значення. До даної групи відносяться показники забезпеченості населення регіонів найбільш необхідною інфраструктурою, саме, лікарнями та можливістю отримати невідкладну допомогу та придбати необхідні медикаменти. Дана група індикаторів набуває важливого значення, особливо з огляду на сучасну медичну реформу.

У даний блок показників ми пропонуємо включити наступні фактори:

X_1 - рівень урбанізації, %;

X_2 - кількість лікарняних ліжок, тис. од.;

X_3 - частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома у міських поселеннях;

X_4 - частка домогосподарств, які мають доступ до Інтернету вдома у сільській місцевості;

X_5 - частка населення, яке повідомило, що останні 3 місяці користувалося комп'ютером (у % до загальної чисельності);

X_6 - частка домогосподарств, яка має окрему квартиру, %;

X_7 - частка домогосподарств, що мешкає у будинках з центральним опаленням, %;

X_8 - частка домогосподарств, що мешкає в будинках з каналізацією, %;

X_9 - частка домогосподарств, що мешкає в будинках з водопроводом, %;

X_{10} – кількість домогосподарств, у яких хто – небудь із членів протягом останніх 12 місяців при потребі не зміг отримати медичну допомогу, придбати ліки та медичне приладдя, тис..

Складовими блоку ***«Соціальне середовище»*** є чинники, які характеризують соціальне самопочуття та рівень соціальної напруги у суспільстві.

У дану групу факторів ми вважаємо доцільним включити наступні показники:

X_1 – кількість облікованих кримінальних правопорушень, випадків;

X_2 - питома вага тяжких та особо тяжких злочинів у загальній кількості кримінальних правопорушень, %;

X_3 - частка безробітних у віці 15-70 років (за методологією МОП), %;

X_4 - кількість хворих з уперше в житті встановленим діагнозом «активний туберкульоз», осіб;

X_5 - сума заборгованості з виплати заробітної плати, млн. грн.;

X_6 - кількість ДТП, випадків;

X_7 –кількість хворих з діагнозом «Віл – інфіковані», що встановлений уперше у житті, осіб;

X_8 – частка осіб у віці 12 років і старше, які повідомили, що курять (у % до загальної кількості населення у віці у віці 12 років і старше до відповідної групи);

X_9 – кількість самогубств (у розрахунку на 100 000 населення).

На основі запропонованої методики, використовуючи дані Державної служби статистики України, нами було розраховано часткові і зведені інтегральні індекси рівня життя населення та визначено ранг окремих регіонів у 2020 році.

Отримані дані було згруповано у три групи з рівними інтервалами, виділивши групи регіонів за таким рівнем життя, як: низький, середній, високий. Для збереження однорідності та співставлення інформації у сукупність не були включені місто Київ та автономна республіка Крим.

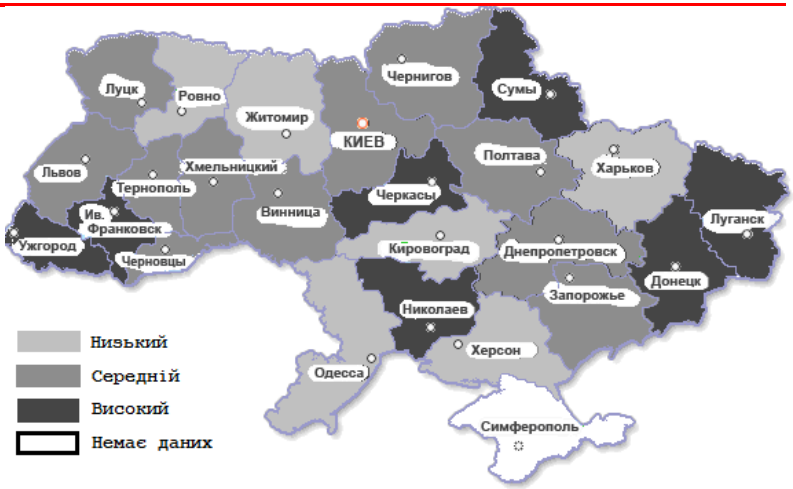

Рис. 1. Картограма регіонів України за рівнем життя населення у 2020 році

Так, на рисунку 1 видно, що до групи з високим рівнем життя відносяться Івано-Франківська, Сумська, Закарпатська, Миколаївська та Черкаська області. Потрапляння в дану групу Донецької та Луганської областей дещо суперечить реальним уявленням. Однак, таку ситуацію можна пояснити відсутністю даних по окупованих територіях, що призвело до їх необ'єктивності.

До групи з середнім рівнем життя населення належать одинадцять областей, а саме Вінницька, Хмельницька, Чернігівська, Волинська, Київська, Закарпатська, Дніпропетровська, Полтавська, Чернівецька, Львівська та Тернопільська (інформацію надано у порядку зростання показника).

До групи аутсайдерів потрапили Рівненська, Житомирська, Харківська Херсонська, Одеська та Кіровоградська області. Це свідчить про необхідність розробки та впровадження науково обґрунтованих регіональних соціально – демографічних програм, заходи яких будуть сприятимуть зміні ситуації в цих областях.

Висновок. Таким чином, запропонована методика регіональної оцінки рівня життя населення спрямована на детальний та всебічний аналіз складових життєвого рівня будь – якого регіону або групи областей та дозволяє ранжувати регіони за рівнем життя та його основним аспектам.

Слід відмітити, що розрахунок інтегрального індексу рівня життя регіону в перспективі надасть можливість використовувати його для розробки регіональних програм поліпшення рівня життя населення та в прогнозних оцінках життєвого потенціалу населення на середньострокову перспективу. А також використання в методиці регіональної оцінки окремих наробок по регіональному індексу людського розвитку надасть можливість

оцінити вплив рівня життя населення на розвиток людського потенціалу населення регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рівень життя населення України [Текст] / НАН України. Інститут демографії та соц. досліджень; [за ред. Л.М. Черенько], - К. : ТОВ «Видавництво «Консультант»», 2006. – 428с.

2. Вітковська К.В. Методологічні аспекти оцінки рівня життя в регіонах України / К.В. Вітковська // Статистика України. – 2020. - №4. – С.54-60.

3. Статистичне дослідження соціально – економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської.-Київ : ФОП Гуляєва .М., 2021. – 207 с.

4. Демографічний щорічник «Населення України, 2020» URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/10/dem_2020.pdf

5. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: ukrstat,gov,ua

6. Підгорний А.З. Соціально – демографічна статистика: Підручник / А.З. Підгорний, О.В. Самотоєнкова, Ю.О. Ольвінська, К.В. Вітковська. – О. : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 426 с.

7. Статистичний збірник «Регіони України, 2020» URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/12/Regionu_20_pdf.zip

8. Статистичний збірник «Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів у 2020 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2021 року)»

URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb_sdrsd_20.pdf

9. Статистичний збірник «Самооцінка населенням стану здоров'я та рівня доступності окремих видів медичної допомоги у 2020 році (за даними вибіркового опитування домогосподарств у жовтні 2021 року» URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/03/zb_snsz_20.pdf

10. Статистичний збірник «Доступ домогосподарств України до інтернету у 2020 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України»

URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/07/zb__dd_in20.pdf

11. Статистичний щорічник України, 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/11/Yearbook_2020.pdf

12. Черенько Л.М. Модель рівня життя в умовах соціально-економічної нестабільності: монографія / Л.Н. Черенько. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень імені М.В.Птухи НАН України, 2021. – 423 с.

13. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2016. – 218с

14. Статистичне дослідження соціально-економічних і демографічних процесів: Монографія // За заг. ред. к.е.н., доцента Ю.О. Ольвінської. – Київ : ФОП Гуляєва В.М., 2021. – 207 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

ВИПУСК 7

Частина І

Одеса
2021